

## SITUACIÓ DE *TERRA BAIXA* EN EL SEU CONTEXT

*Terra baixa* és una obra d'Àngel Guimerà publicada l'any 1897 i que està directament influenciada pel *Naturalisme*.

Els personatges d'aquesta obra viuen un drama rural on no hi falten els trets característics de Guimerà. Aquests trets són, bàsicament, l'introducció d'un personatge desarrelat socialment, que viu apartat de la civilització i que, per mitjà de l'amor, aconseguirà canviar la direcció de la seva vida.

En contraposició a aquest personatge està el de l'estimada que, per culpa d'una sèrie de causes, no pot, en un principi, correspondre l'amor del seu estimat.

Tot això, juntament amb un personatge antagonista, són els ingredients que utilitza Guimerà per escriure les seves tríades amoroses.

A més a més de *Terra baixa* hi ha una altra obra que compleix per analogia aquestes condicions. Aquesta obra es diu *Mar i cel* i, sota el meu punt de vista, podria haver inspirat *Terra baixa* al mateix autor uns anys després.

L'argument de *Mar i cel* és semblant al de *Terra baixa* ja que un mariner marroquí anomenat *Saïd* s'enamora de *Blanca* i, al no poder-se estimar per diverses causes s'acaben llençant al mar per morir allà on neix l'horitzó.

Tant *Terra baixa* com *Mar i cel* volen, en essència, demostrar al lector que quan un amor és pur acaba transformant radicalment la vida dels personatges, fins al punt que, de ésser els més marginats i sofridors, els eleva a una categoria divina on podran disfrutar del seu amor per sempre més.

Aquestes obres estan íntimament relacionades amb el fet de que Àngel Guimerà sofrís un desengany amorós amb la seva veïna. Això li va afectar tant que ho va voler plasmar a les seves obres. És per això que l'amor vertader llibera als personatges de la condició d'homes.

### DESCRIPCIÓ DELS PERSONATGES RODONS:

- Manelic

En Manelic és el típic personatge de Guimerà que lluita per un amor que no li és correspons. La seva evolució al llarg de l'obra el porta desde l'ésser marginat i ximple al qui tothom discrimina, fins a la felicitat que li proporciona la *Marta*, juntament amb la seva satisfacció d'haver matat al *Sebastià* i, per tant, haver acabat amb el problema que arrastrava des del principi.

En Manelic lluitarà amb tot el seu cor per defensar la *Marta* i apartar-la de la mala vida que li dona el *Sebastià*.

- Marta

La Marta és una dona que sempre ha sofert molt. Ella és la peça fonamental en el triangle amorós, no obstant, no és la culpable de la situació que viu.

Ella és una dona molt inestable psicològicament i, aquest fet, es el que aprofita el *Sebastià* quan la coneix per fer-la seva.

La Marta, en un principi, no mostra cap apreci envers el *Manelic* tot i que, amb el temps, ell és qui l'ajuda a deixar al *Sebastià*. També, el *Manelic*, és la persona que fa realment feliç la Marta ja que: l'estima de debò, la comprèn i la protegeix de tot mal ( encara que ho fa emportant-se-la del poble).

- **Sebastià**

El Sebastià es el terratinent del poble. Aquesta circumstància li fa considerar tot seu i, per tant, la *Marta* no és cap excepció. Per a ell la *Marta* funciona com una dona-objecte del la qual ell disposa. El seu deteriorament econòmic li obliga a casar la *Marta* per tal de poder fer front als seus deutes. En aquest punt és quan se li ocorre casar-la amb el *Manelic* perquè creu que podrà disposar de la *Marta* igualment sense que ell sospiti res.

Aquesta acció i altres deixen patent que, el Sebastià, és un home possesiu, violent, materialista i avariciós.

## **DESCRIPCIÓ DELS PERSONATGES PLANS:**

- **Tomàs**

Es l'ermità, el que va cassar a la Marta i en Manelic. Es una persona innocent i que sembla que no ha de fer mal a ningú. Se'l veu com una persona sabia, amb molt de coneixement, i també una persona que sap escoltar i entendre als altres.

- **Nuri**

Es la germana petita de les Perdigones. Es mes o menys com la *Marta* i, això, es el que fa que siguin tan amigues. Si assemblen tant que, en un moment de l'obra, quan la *Marta* està indecisa sobre el *Manelic*, la Nuri és a punt d'enamorar-se d'ell.

- **Mossèn**

Es el majordom del *Sebastià*. Es totalment obedient al seu amo i no el desobeeix en res ( encara que vagi en contra de la seva pròpia moral).

- **Pagessos**

Els pagessos són el Nando, el Pep, la Pepa i l'Antònia. Tots ells tenen mes o menys el mateix caràcter. Tots son unes persones que critiquen molt als altres, i que no sembla preocupar-li's molt el fer mal a la gent que els envolta ( tot i que al final de l'obra s'empenedeixen de tot).

## **QÜESTIONARI DE L'OBRA**

- Guimerà va néixer a Tenerife l'any 1845. El fet que a la partida de baptisme hi constés com a fill de pares desconeguts li va influir molt perquè, en aquella època, no era vist amb bons ulls aquest fet.
- Guimerà es va enamorar perdudament de la seva veïna Maria Rubió però ella no li va correspondre.
- El canvi de llengua de Guimerà va produir-se cap al 1862 quan, de retorn al Vendrell, els germans Ramon i Vidales li van encomanar el seu fervor per la Renaixença. La penya que es reunia a la rebotiga d'una farmàcia amb Guimerà eren: Francesc Matheu, Francesc Ubach i Pere Aldavert.
- Els canvis més significatius van ser: la restauració dels Jocs Florals (1859); la fundació de la Jove Catalunya i l'assassinat de Prim (1870); la proclamació d'Amadeu de Savoia com a nou rei (1871); l'arribada de la fil·loxera a Catalunya (1879); la publicació de *Canigó* de J. Verdager (1885); l'Exposició Universal de Barcelona (1888); la publicació de *La febre d'or* de N. Oller; Segona Festa Modernista realitzada l'any 1893; execució d'anarquistes i N. Oller publica *La bogeria* (1894); pèrdua de les colònies

(1898); tancament de caixes (1899); fundació de la Lliga Regionalista (1901); solidaritat Catalana (1906); fundació de l'Institut d'Estudis Catalans (1907); setmana Tràgica (1909); fundació de la CNT (1911); Mancomunitat de Catalunya (1914); assemblea de Parlamentaris a Barcelona (1917); lluites socials: el pistolerisme (1920); conspiració de Prats de Molló.

- Guimerà va fundar i dirigir el diari *La Renaixensa* l'any 1871.
- El sàinet és una peça teatral d'humor escrita en un sol acte i que s'utilitzava als entreactes de les obres. Un drama rural és una obra teatral característica de Guimerà en que tant l'argument com els personatges estan pensats per a un poble o camp.
- Lluís Domènech i Montaner va ser un genial arquitecte que, entre altres obres, va crear el Palau de la Música i l'Hospital de Sant Pau. L'esdeveniment internacional celebrat a Barcelona l'any 1888 és l'Exposició Universal de Barcelona.
- El discurs que Guimerà va pronunciar a l'Ateneu Barcelonès l'any 1895 va tenir unes repercussions molt especials, ja que va ser el primer que es feia en català.
- Aquest any, es produeix una solidaritat envers Catalunya i Guimerà aprofita per publicar tots els seus discursos polítics en una obra: *Cants a la Pàtria*.
- No ho he pogut trobar
- Tampoc ho tinc
- Aquesta pregunta està resposta a la *biografia de Guimerà*.
- Àngel Guimerà va ser proposat al premi Nobel l'any 1904 però no se li va atorgar per raons polítiques.
- Guimerà sempre recorre als mateixos temes per a les seves obres, aquests serien: l'amor canvia els personatges fins al punt que d'éssers marginats es transformen en els més agraciats; sempre introdueix personatges desarrelats socialment, sense pasat, marginats; també sol recórrer a la tríada amorosa i al mite *Terra alta–Terra baixa*.
- Definit a l'apartat *espai escènic*.
- Descripció feta a l'apartat dels *personatges de l'obra*.
- Explicat a l'apartat *estructura de l'obra*.
- Explicat a l'apartat *mite Terra alta–Terra baixa*.

\*19. Les característiques del llenguatge utilitzat a Terra baixa són aquestes:

- L'article tradicional *lo, los* estava essent substituït per *el, els*; per això, els personatges vacil·len entre l'un i l'altre.
- Utilització de demostratius com *aqueix, aqueixos* com a sinònims d'*aquest, aquestos*.
- Es nota, encara, una tendència arcaïtzant a usar les formes plenes dels pronoms (*me, lo*), especialment quan apareix un sol pronom feble davant del verb.
- Les formes verbals usades són les actualment vives al català central, llevat del subjuntiu present dels verbs amb arrel velar ( *siga, riga, respongues, visquen/tregui, rigui* ), que encara tendia a conservar una conjugació més antiga, viva al català occidental.
- Ús de la preposició *a* davant del complement directe de persona.
- Reforçament de la preposició *a* davant de vocal.
- *Al* seguit del verb en infinitiu.
- Certes substitucions dels pronoms clítics de complement indirecte *li* o *los* o del complement directe *ho* per *hi* o bé simplement adicció de *hi* davant del pronom de complement indirecte plural *els*.
- Tendència popular a marcar certs femenins invariables amb *-a*.
- Conservació freqüent de la preposició àtona (*a, en, amb, de*) davant la conjunció *que*.
- Manteniment, sovint, de la preposició *amb* o *en* regida davant d'infinitiu.
- Ús de gerundis que indiquen conseqüència, com en castellà.

Tots aquests trets són els que pertanyen al català central usats per Guimerà. A continuació, citaré els trets del llenguatge col·loquial utilitzat pels personatges de l'obra:

- Ús de paraules col·loquials o de mots d'altres nivells presos en sentit propi del llenguatge col·loquial.

- Ús de castellanismes col·loquials.
- Abundor d'exclamacions i d'interjeccions.
- Ús de diminutius, augmentatius o despectius.
- Recurs a la derivació de caire intensificador.
- Utilització de locucions i maneres de dir populars o de dites.
- Utilització constant de formes pronominals dialectals populars.
- Àngel Guimerà utilitza formes verbals considerades avui dia col·loquials, però que llavors eren freqüents al registre literari, com *vui*, *sapigués*, *donguis*, *digue-ho*. Fa servir el pretèrit perfet perifràstic (*vas cantar*), que era considerat no literari, encara que a vegades posa en boca d'un personatge algun pretèrit perfet simple (*cantares*), culte.
- Abundor de frases interrogatives i exclamatives.
- Presència de frases interrogatives totals introduïdes amb la conjunció *que*.
- Abundor de construccions d'intensificació.
- Repeticions intensificadores.
- Ús de pronoms febles no estrictament necessaris gramaticalment, ja que són una anticipació de paraules de la mateixa frase.
- Tematitzacions que exigeixen pronoms febles.
- Utilització de frases inacabades.
- Abundor de vocatius.
- Abundor de frases juxtaposades.
- Ús de certs incisos, de frases que formen com un parèntesi dintre d'una altra oració.
- Certa abundància de frases coordinades.
- Utilització de tipus de subordinació senzills sense enllaçar entre punt i punt gaires oracions; vegem-ne alguns exemples:
  - Oracions completives o substantives introduïdes amb *que*.
  - Oracions completives d'infinitiu.
  - Clàusules de relatiu amb *que* i pronom feble.
  - Utilització de la conjunció *que* en frases adverbials de valor divers (causal, modal, final, consecutiu, etc.).

20. Resumit a l'apartat *resum de Terra baixa*.

\* Els exemples d'aquesta pregunta no es troben al treball ja que, en cas contrari, l'apartat seria massa extens. En cas de necessitat, es poden consultar a les pàgines 137-146 del llibre de Terra baixa esmentat a la pàgina següent.

## ESTRUCTURA DE LA TRAMA DE L'OBRA

*Terra baixa* està estructurada en tres actes. A continuació faré un resum de l'argument sense fer referències.

En *Sebastià* té deutes econòmics i, per solucionar-los, se li acudeix casar-se amb una pubilla. Però, abans d'això, necessita casar a la *Marta* per demostrar al poble que entre ells dos no hi ha res. El pla d'en *Sebastià* és molt més ambiciós del que sembla i busca un pretendent per a la *Marta* que no sàpiga res per tal de que ell pugui gaudir-ne d'ella (com ha fet sempre) i tenir la seva economia sanejada. L'escollit per això serà en *Manelic*, un pagès de la *Terra alta* que desconeix les malícies d'en *Sebastià*.

Amb el *Manelic* i la *Marta* casats comença una nova odissea, ja que ella no l'estima i ell se sent molt desconcertat i ferit. A més, la gent del poble el martiritza i li fa la vida impossible fins al punt de que vol tornar a la *Terra alta*. Però, a mida que passa el temps la *Marta* se n'adona de que el *Manelic* és un bon home i s'enamora d'ell. Quan per fi tot marxa bé, decideixen fugir a la *Terra alta* perquè pensen que allà seran més feliços i, justament quan ho anaven a fer, els descobreix el *Sebastià*. Llavors, ell fa fora del poble al *Manelic* i

tanca a la *Marta* al molí.

Ella ( sense poder suportar més la llunyania del *Manelic* ) prova de fugir quan, de sobte, es topa amb el *Sebastià*. Ell li pregunta a on anava i comencen una discussió que es resol amb l'aparició per sorpresa d'en *Manelic*. En aquest moment el *Manelic* forceja amb el *Sebastià* i l'escanya. Després de tot això la feliç parella abandona la *Terra baixa* per anar a viure per sempre a la *Terra alta*.

### **EL MITE DE LA TERRA ALTA I LA TERRA BAIXA**

Amb aquesta obra Guimerà plasma un mite existent a la seva època.

Es tracta de la contraposició *Terra alta*–*Terra baixa* que es presenta com dos mons oposats.

La *Terra alta* se la veu com un lloc incorrupte, pur, sense malícia, ideal, bucòlic i, en definitiva, representa tot allò que en principi es bo per naturalesa. La representació que fa Guimerà d'aquest mon és el camp, ja que és l'oposició perfecta a la *Terra baixa*.

La *Terra baixa*, en canvi, plasma tot allò que és dolent, corrupte, maliciós, insensible, materialista i, en definitiva, totes les coses malvades per a l'home. En aquest àmbit, Guimerà utilitza la ciutat com a mitjà de representació.

### **L'ESPAI ESCÈNIC**

En aquesta obra l'espai escènic transcorre majoritàriament a un molí situat a la *Terra baixa*.

Aquest molí és un element molt significatiu al llarg de tota l'obra per raons molt diverses: en principi, el molí va ser un regal d'en *Sebastià* al pare de la *Marta* per tal de que s'instal·lessin al poble.

Més endavant esdevé el lloc de trobada nocturna entre el *Sebastià* i la *Marta*.

Després, apareix el *Manelic* i el molí es transforma en l'habitatge d'ell i la *Marta*.

A més d'aquestes raons, el molí és el lloc on cada vespre es reuneixen els pagesos del poble per tal de comentar anècdotes, idees, experiències i es transforma així en una improvisada taverna.

Per tant, com el molí és quasi l'únic lloc que surt a tota l'obra, podem afirmar que tot gira entorn aquest espai en algun moment determinat.

### **BIBLIOGRAFIA**

GUIMERÀ, Àngel. *Terra Baixa*. Barcelona: Editorial Barcanova, 1990.

(Biblioteca Didàctica de Literatura Catalana; 1)

[Edició de Sebastià Bech]

Gran Enciclopèdia Catalana. *Barcelona: Enciclopèdia Catalana SA, 1973.Vol 3*

**Diverses pàgines a Internet.**

